

также случаев вмешательства государства в право частной собственности. Определены критерии правомерного вмешательства государства в право собственности лица. Сделаны выводы о дополнении действующего гражданского законодательства Украины.

Ключевые слова: защита гражданских прав, государство, право частной собственности, решение суда, Европейский суд по правам человека.

Summary

Pankevych R. Criteria for lawful government interference in the ownership entity based European Court of Human Rights.

The article analyzes the civil legislation of Ukraine and foreign countries, the judicial practice of the European Court of Human Rights for the protection of property rights and interests of the state and local communities, as well as cases of government interference in private ownership. The criteria of legitimate state intervention in the ownership entity. Conclusions regarding amendments of the current civil legislation of Ukraine.

Key words: protection of civil rights, the state, private property, the court, the European Court of Human Rights.

УДК 347.9

І. І. СТРОКАЧ

Ірина Іванівна Строкач, здобувач Київського університету права НАН України, начальник відділу Вищого господарського суду України

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПИСУ НОТАРІУСА В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Питання щодо вчинення виконавчих написів нотаріуса на сьогоднішній день є одним з найбільш дискусійних. Відповідно до ст. 18 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом¹.

Незважаючи на внесення численних змін до законодавчих актів, залишається ряд невирішених проблем на теоретичному рівні, що в свою чергу створює проблеми на практиці. Дотепер відсутній єдиний підхід до розгляду судами справ про оскарження виконавчого напису нотаріуса.

Однією з основних проблем є те, що ні Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України), ні Законом України «Про нотаріат» (далі – ЗУ «Про нотаріат») не визначено, у суд якої юрисдикції має звертатися особа, права якої порушені нотаріальною дією або відмовою в її скоєнні.

У даному випадку суди повинні враховувати роз'яснення, надані судам у п. 3 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 березня 2013 р. № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ», де зазначено, що, вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, суди повинні виходити з того, що відповідно до ст.ст. 15, 16 ЦПК України у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ за Кодексом адміністративного судочинства України (ст. 17), Господарським процесуальним кодексом України (ст.ст. 1, 12), Кримінальним процесуальним кодексом України або Кодексом України про адміністративні правопорушення віднесено до компетенції адміністративних, господарських судів, до кримінального провадження чи до провадження в справах про адміністративні правопорушення. Законом може бути передбачено розгляд інших справ за правилами цивільного судочинства².

У зв'язку з наведеним суди мають виходити з того, що критеріями відмежування справ цивільної юрисдикції від інших є, по-перше, наявність у них спору про право цивільне (справи за позовами, що виникають із будь-яких правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства), по-друге, суб'єктний склад такого спору (однією зі сторін у спорі є, як правило, фізична особа)³.

Крім того, на практиці виникають проблеми з визначенням процесуального статусу нотаріуса як учасника судового процесу. Як правило, суди беруть до уваги той склад сторін у спірних правовідносинах, який визначали позивачі у позовних заявах, не виконуючи вимог п. 2 частини шостої ст. 130 ЦПК України⁴.

Виходячи із судової практики, нотаріуси беруть участь у справах цієї категорії і в якості відповідачів, і як треті особи. Визначення нотаріуса в якості відповідача є правильним і можливим тільки в тому випадку, коли йдеться про порушення нотаріусом правил вчинення виконавчого напису і при цьому позивач не ставить питання щодо захисту права, яке виникло на підставі цивільного законодавства.

На думку С. Я. Фурси та Є. І. Фурси, питання про участь третіх осіб без самостійних вимог у господарському судочинстві не зовсім чітко регламентується, якщо порівняти регламентацію цього питання відповідно до ЦПК України. Тобто, суть питання при вирішенні доцільності участі нотаріуса в господарському судочинстві.

чинстві полягає у тому, чи вплине майбутнє рішення суду на права та інтереси нотаріуса? Якщо позивач у майбутньому вважатиме за потрібне звернутися з позовом до нотаріуса, то участь нотаріуса в господарській справі є необхідною, щоби рішення господарського суду мало преедиційне значення⁵.

Але участь нотаріуса в господарських справах як відповідача, на думку С. Я. Фурси та Є. І. Фурси, неможлива, оскільки, згідно зі ст. 3 Закону України «Про нотаріат» (далі – ЗУ «Про нотаріат»), за статусом не є суб'єктом підприємницької діяльності, тому таке положення суперечитиме нормам Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України). Щодо участі в господарській справі нотаріуса як третьої особи без самостійних вимог, то у ст. 27 ГПК України неможливо знайти обмеження щодо участі в такій справі нотаріуса⁶.

Переважна більшість справ щодо оскарження виконавчих написів пов'язана з оскарженням відмови у видачі виконавчого напису або його видачею, однак судову практику з вирішення спорів даної категорії не можна вважати усталеною, а тому вважаємо за потрібне звернути увагу на кілька запитань.

Судам слід мати на увазі, що здійснюючи виконавчий напис, нотаріус не розглядає спір про право. Виконавчий напис вчиняється виключно за документально оформленими вимогами, викладеними у Переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів тільки при наявності всіх умов, передбачених ЗУ «Про нотаріат». Безспірність вимоги визначається не нотаріусом або стягувачем, а відповідно до Переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів. Нотаріус лише перевіряє безспірність заборгованості за наданими документами⁷.

До того ж, однією з основних причин оскарження виконавчих написів є поверховий підхід нотаріуса до вирішення питання про можливість вчинення виконавчого напису у кожному конкретному випадку. Поза увагою нотаріуса досить часто залишається те, що стягувачі, звертаючись за вчиненням виконавчого напису, необгрунтовано завищують суми своїх вимог, включаючи до їх складу всі санкції, комісії, винагороди, або звертаються про стягнення спірного боргу.

Тому судами під час розгляду таких справ має бути враховано пред'явлені банками розрахунки заборгованості за кредитними договорами, суми, які зазначені у письмових вимогах та виконавчих написах нотаріусів, з'ясовано всі обставини у справі, зокрема, чи є за боржником сума боргу. При цьому судам слід особливу увагу приділяти спірності сум у частині зазначення різних сум у письмовій вимозі та у виконавчому написі. Як правило, у виконавчому написі сума є більшою ніж у вимозі, але це пов'язано з часом, який пройшов від надіслання вимоги і вчинення виконавчого напису. Отже, якщо у письмовій вимозі боржнику повідомлено, що при вчиненні напису сума заборгованості може бути збільшена з урахуванням нарахування процентів та штрафних санкцій, то у такому випадку спірності суми немає⁸.

Неоднаковою також є практика суду щодо оскарження виконавчих написів нотаріуса про звернення стягнення на предмет застави за виконавчим написом нотаріуса.

Під час вирішення даної категорії спору судам слід враховувати те законодавство, яке діяло на час вчинення спірних правовідносин, що суттєво буде впливати на правильність вирішення спору⁹.

Як показує практика, відмова нотаріусів у вчиненні нотаріальних дій не завжди є обгрунтованою.

Оскаржуючи в судовому порядку відмову у вчиненні нотаріальних дій, предмет доказування повинен визначатися з урахуванням підстав відмови, передбачених ст. 49 ЗУ «Про нотаріат»¹⁰, оскільки від встановлення або не встановлення цих обставин залежить висновок про законність та обгрунтованість відмови у вчиненні нотаріальної дії.

Враховуючи сказане вище, хочемо зробити висновки, що на практиці існує багато невирішених проблем, саме тому даний інститут вимагає більш прискіпливої уваги фахівців. Адже можливість захисту прав та інтересів осіб за даною категорією справ при кожному зверненні до суду буде залежати від судової практики, яка в свою чергу безпосередньо залежить від норм законодавства.

¹ Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

² Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ : постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 березня 2013 р. № 3 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13>; Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

³ Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ : постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 березня 2013 р. № 3 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13>

⁴ Про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 лютого 2014 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VRR00137.html

⁵ Фурса С. Я. Виконавчий напис нотаріуса та господарське судочинство: старі та нові проблеми / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса // Цивілістична процесуальна думка: зб. науков. ст. / за заг. ред. Фурси С. Я. – К. : ПАЛІВОДА А. В., 2012. – С. 357.

⁶ Там само. – С. 357.

⁷ Про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 лютого 2014 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VRR00137.html

⁸ Там само.

⁹ Там само.

¹⁰ Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3426-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

Резюме

Строкач І. І. Деякі проблемні питання виконавчого напису нотаріуса в судовому процесі.

Наукова стаття присвячена деяким особливостям розгляду судами справ про оскарження виконавчого напису нотаріуса. Проведено аналіз основних причин оскарження даної категорії справ до суду. Автором досліджено недоліки чинного законодавства України та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення нормативного регулювання цього інституту.

Ключові слова: виконавчий напис, нотаріус, нотаріальна дія, суд, юрисдикція.

Резюме

Строкач И. И. Некоторые проблемные вопросы исполнительной надписи нотариуса в судебном процессе.

Научная статья посвящена рассмотрению некоторых особенностей рассмотрения судами дел об оспаривании исполнительной надписи нотариуса. Проведен анализ основных причин обжалования данной категории дел в суде. Автором исследованы недостатки действующего законодательства Украины и сформулированы предложения по совершенствованию нормативного регулирования этого института.

Ключевые слова: исполнительная надпись, нотариус, нотариальное действие, суд, юрисдикция.

Summary

Strokach I. Some problematic issues of executive notary notation in the judicial process.

The scientific article is devoted to some peculiarities of consideration of cases challenging the writ notary. In this article the author analyzes the main reasons for the appeal of the category of cases in court. The author studied the shortcomings of current legislation of Ukraine and formulates proposals to improve the regulation of the institution.

Key words: executive inscription, notary, notary action, court, jurisdiction.

УДК:340.13

О. А. ЧАБАН

Олена Анатоліївна Чабан, аспірант Київського університету права НАН України

**ПАСИВНІ СУБ'ЄКТИ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ
НА ТАЄМНИЦЮ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я**

У цьому дослідженні основна увага приділяється характеристиці та класифікації пасивних суб'єктів права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я.

Для дослідження вказаної мети визначено такі завдання:

– проаналізувати сучасний стан нормативно-правового забезпечення здійснення права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я в Україні та за кордоном, приділяючи увагу суб'єктами, які є зобов'язаними зберігати відомості про стан здоров'я особи конфіденційними;

– систематизувати існуючі наукові здобутки в сфері суспільних відносин, що є предметом дослідження;

– запропонувати авторську класифікацію зобов'язаних суб'єктів права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я.

Актуальність роботи обумовлена тим, що не зважаючи на те, що суб'єктам, які зобов'язані зберігати таємницю про стан здоров'я, приділялась активна увага вітчизняних та закордонних дослідників, поза науковим аналізом залишилась низка питань. Зокрема, статус осіб, яким інформація про стан здоров'я стає відомою незалежно від професійних або службових обов'язків, а також статус держави у суспільних відносинах, що є предметом нашого дослідження.

Так, суб'єкти, які зобов'язані зберігати таємницю про стан здоров'я, досліджувались С. Г. Стеценком, І. Я. Сенютою, М. Н. Малєною, І. В. Шатковською, С. В. Агісвець, Андре Л'єнар та іншими вітчизняними і зарубіжними науковцями. Особлива увага в роботах зазначених дослідників приділялась визначенню кола зобов'язаних суб'єктів та їх класифікації. Для нашого дослідження також вбачається необхідним визначити, хто є зобов'язаним зберігати таємницю про стан здоров'я особи та зробити класифікацію вказаних суб'єктів.

На рівні теорії всі вітчизняні дослідники одностайні у твердженні, що не тільки лікарі є зобов'язаними суб'єктами лікарської таємниці. Так, М. Н. Малєїна зазначає, що обов'язок збереження таємниці, яка стала відома особі у зв'язку із виконанням професійного обов'язку, покладається не тільки на лікарів, а й на середній медичний персонал та всіх тих, хто працює у медичному закладі, у тому числі й на фармацевтів¹.